

Перетворення фразеологічних одиниць журналіст досягає шляхом розширення, скорочення, заміни їх компонентних елементів, додавання здрібніло-пестливих суфіксів тощо.

Отже, трансформація фразеологізмів у їх семантичному й стилістичному аспекті відіграє важливу роль у побудові газетного тексту. Варіанти фразеологізмів у текстах політичної тематики покликані задумом їх творця. Влучність й образність новостворених фразем у матеріалах політичної тематики має на меті не лише ґрунтовно викласти результати журналістської праці, виразити приховане (зазвичай негативне) ставлення автора до суспільно-політичних подій. Аналіз творчого продукту тернопільської преси засвідчив, що видозмінені фразеологізми – це невичерпне багатство газетної експресії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Андрейченко О. Роль фразеологізмів у жанрі політичної дискусії* (на матеріалі сучасних ЗМІ) / О. Андрейченко // Науковий вісник Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. — 2009. — *Вип. 8*. — С. 158-163.
2. Воронова М. *Варіанти фразеологізмів у журналістському творі* / М. Вороніна // Текст і стиль. — 2008. — Вип. 2. — С. 33-38.
2. Нагіна В. Комунікативно-прагматична роль фразеологічних одиниць у ЗМІ / В. Нагіна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: Збірник наукових праць. Випуск 11. — Херсон: Видавництво ХДУ, 2010. — С. 159-163.
3. Пашинська Л. Трансформовані стійкі сполучення слів у заголовках сучасних ЗМІ / Л. Пашинська // Культура слова. — К., 2011. — № 74. — С. 131-136.
4. Плеханова Т. Засоби стилістичного увиразнення фразеологізмів у журналістських текстах / Т. Плеханова. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/UZTNU_fil/plekhanova_83.pdf.
5. Серебрянська І. М. Фразеологізми античності в мові сучасної преси / І. М. Серебрянська, Н. М. Мариноха // Наукові записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. — 2011. — Т. 24. — № 4. — Ч. 1. — С. 182-187.
6. Федоренко О. Фразеологізми із суфіксами суб'єктивної оцінки (на матеріалі газетних текстів) / О. Федоренко. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1074>.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВЖП – газета «Вільне життя плюс».

С – газета «Свобода».

НТГ – «Нова тернопільська газета».

Ваврик І.

Науковий керівник – асист. Сеньовська Н. Л.

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ДРАМИ-ФЕЄРІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ «ЛІСОВА ПІСНЯ» У ШКОЛІ

Драматургія Лесі Українки – феноменальне явище в українській літературі: вона вражає новизною тем, гостротою соціально-психологічних конфліктів, філософськими узагальненнями, поетичною красою, високою культурою вірша. Пристрасне заперечення всього ворожого, реакційного, закостенілого в житті, утвердження гуманістичних ідеалів ведеться в її творах з позицій неоромантизму, який намагався розширити права особистості, визволити її від тиску юрби.

У своїх драматичних поемах Леся Українка порушувала проблеми, які набули актуальності і сьогодні. До одних із важливих можна віднести такі як: місце жінки у суспільстві (феміністичні погляди), вплив світоглядних ідей обох статей на формування особистості, визначення гендерних стереотипів, що є складовою вивчення гендерного підходу у літературі.

Мета статті – охарактеризувати особливості гендерного підходу до вивчення у школі драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня».

Теорія гендеру дає можливість по-новому інтерпретувати твори художньої літератури[3; 4]. В. Агеєва підкреслює: «Гендерний аналіз, зміщуючи акценти на індивідуально-психологічну проблематику, враховуючи часто не визнані суспільством чи панівною патріархальною ідеологією погляди, дає змогу відчитувати різні рівні художнього тексту, враховувати різні

ціннісні орієнтації» [1, ст. 426]. У контексті сучасного українського літературознавства у ґрунтовній монографії «Психоаналіз і літературознавство» Н. Зборовська вперше формулює чітку дефініцію: «Гендерне літературознавство спрямоване на вивчення соціальних і культурних конфігурацій жіночого та чоловічого, різних форм сексуальності у літературних текстах» [2, ст. 294].

Гендерний аналіз драматичного твору може містити декілька аспектів:

1) гендерна інтерпретація художнього тексту (аналіз чоловічих та жіночих персонажів, визначення характеру їх взаємовідносин, причин та наслідків гендерної дисгармонії, еволюції гендерного світогляду персонажів, проектування можливих паритетних стосунків статей);

2) гендерна позиція кожного персонажа (хто із них знаходиться на I рівні „зріла любов”, на II рівні „пасивна любов” і на III рівні – „деструктивна любов”);

3) аналіз рівня фізичної чи моральної деградації персонажів;

4) визначення гендерної поведінки героїв (Id, Ego, Superego).

Завдяки гендерному аналізу драматичного твору, вчитель може акцентувати увагу учнів на правильному розумінні гендерних стереотипів чоловіка та жінки у суспільстві, здійснювати гендерне виховання та сприяти розвитку моральних якостей школярів.

У 10 класі учні вивчають драму-феєрію Лесі Українки «Лісова пісня». Стандартний підхід до вивчення драматичного твору базується на традиційних основних етапах: самостійне прочитання твору школярами, обговорення змісту (сюжету) драми, обмін враженнями від прочитаного, і в результаті – один із видів аналізу (подієвий, пообразний, проблемно-тематичний).

Проте, вчитель не повинен забувати, що під час вивчення драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня» варто наголосити школярам, що поетико-драматичний дискурс поетеси – це, в першу чергу, складна, часом унікальна взаємодія гендерних ролей. Зокрема, розгортається ціла низка соціально-психологічних конфліктів навколо проблеми сім’ї та шлюбу, осередком яких стають дійові особи драми: Лукаш, Лукашева мати, Килина та Мавка. Питання лідерства тут породжує частковий обмін гендерних ролей в сім’ї Лукаша.

Традиційно роль лідера вважається маскуліною, що є проявом одного з найстійкіших суспільних стереотипів. Проте, у драмі ці ролі виконують жінки, і жоден з чоловічих героїв не наділений вольовим характером і життєвим реалізмом (чи, бодай, справжньою чоловічою фізичною силою; згадаймо, наприклад, епізод, коли Килина міряється з Лукашем силою та врешті переборює його. Це фрагмент, в якому спостерігаємо засвідчення здорової тілесності Килини, що є проявом маскуліних рис жіночого характеру історично сильної української жінки). Тут кермо влади беруть на себе виключно жінки; Килина і Лукашева мати перейняті буденними проблемами, господарськими справами, та, врешті, і долею самого юнака.

Лукаш не може перечити волі власної матері, тому виконує без всяких заперечень усе те, що вона йому велить. Пасивна роль Лукаша у власному життєвому виборі та шлюбі призводить в подальшому до деградації персонажа. Герой зневірюється у собі, своїх почуттях, мріях та сподіваннях.

Не зважаючи на це, у своїй творчості Леся Українка досить часто вдається до інверсії узвичаєних гендерних ролей, ставить сильну жінку в епіцентр драматичного конфлікту (у пізніших драматичних поемах, та й у всій її прозі, так чи інакше постають проблеми суспільного становища жінки, жіночої освіти, ставлення до патріархального шлюбу, проте, часто через опосередковані, віддалені хронологічно від злободенного сюжету образи), тобто чітко вимальовується феміністичний світогляд поетеси.

Сильна жінка Лесі Українки – особистість вольова, мужня, яка не боїться зробити перший крок, засвідчити своє кохання, але й окрім того, це – духовно красива жінка, яка нерідко виповідає образ своєї душі словом, як це робить Мавка. Її гендерна роль найбільш наближена до традиційної ролі тогочасної жінки: покірної, щирої, відданої. Її виховання не дозволяє йти супроти волі суворой свекрухи, перечити законному чоловікові. Вона терпляче зносить усі випробування долі, адже знає, ради чого терпить – ради вічного, безмежного та взаємного кохання.

Леся Українка недаремно вводить у текст три різні типи жінок. *Мавка* – символ покірності, вірності, чесності та любові; *Килина* – тип жінки егоїстичної, здатної зруйнувати чуже щастя ради власного, яка постійно звикла добиватися свого різними способами; *Лукашева мати* – «взірець» підлабузництва, нахабності, впертості та нестримності.

Таким чином, гендерна роль кожної із них, вбачається у мовленні, поведінці, здатністю реагувати на різні ситуації, які склалися.

Аналіз «Лісової пісні» показує, що Леся Українка дуже добре орієнтувалася у величезній кількості українських народних творів і виявила майстерність у відтворенні міфологічних постатей. Таким чином, при вивченні драми-феєрії «Лісова пісня» у 10 класі, вчитель-словесник повинен зосередити увагу школярів саме на гендерних ролях (стереотипах) кожного із дійових осіб. Це дасть змогу сформуванню правильного гендерного світобачення учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агєєва В. Гендерна літературна теорія та критика / В. Агєєва// Основи теорії гендеру: Навч. посіб. – К.: «К.І.С», 2004. – С.426–445.
2. Зборовська Н. Психодіагностика і літературознавство: Посібник/ Н.Зборовська – К.: Академвидав, 2003. – 392 с.
3. Леся Українка. Драми та інтерпретації / Леся Українка ; передмова, упорядкув., В. П. Агєєвої. – К.: Книга, 2011. – 912 с.
4. Токмань Г.Л. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціально-діалогічна концепція / Г. Л. Токмань – К.: Міленіум, 2002. – С. 254

Вецал Н.

Науковий керівник - асист. Наливайко М. Я.

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ У ПОВІСТЯХ БОРИСА ХАРЧУКА «У ДОРОЗІ», «ГОНОК», «КРИЖІ»

Метою наукової статті є вивчення функціонування фразеологізмів у повістях Бориса Харчука «У дорозі», «Гонок», «Крижі».

Завдання статті – з'ясувати теоретичні засади вивчення фразеологізмів у мовознавстві; дослідити особливості функціонування різних типів фразеологізмів у повістях Б. Харчука.

Ця тема залишається актуальною і до сьогодні, адже функціонування фразеологізмів у творчості Бориса Харчука є повністю дослідженою темою у мовознавстві.

Фразеологія кожної мови – це скарбниця народу, здобуток його мудрості і культури, що містить багатий матеріал про його історію, боротьбу з гнобителями й нападниками, про звичаї, ідеали, мрії та сподівання.

У фразеологізмах відбиті особливості національного мислення і національної долі, втілення своєрідності розуміння світу, ситуацій життя. Вони виражають глибокі й масштабні смисли, потужні емоції, надають думці влучності, дотепності. Специфіку мовної ситуації та характеру її учасників також репрезентують вони [1, с. 3].

Творчість Бориса Харчука має велике значення для українського мовознавства, адже на сторінках своїх творів він користується багатьма засобами української мови, зокрема, яскраво репрезентовані ним фразеологізми, які відтворюють найвагоміші риси української ментальності.

Стійкі сполучення, використані Борисом Харчуком, є благодатним матеріалом для фразеології, оскільки дають можливість заглянути у його творчу лабораторію, спостерігати майстерність у відтворенні художніх образів. Адже саме у неповторних фразеологічних перлинах захований віковичний дух українського народу, його вміння критично поставитися до своїх недоліків і відобразити позитивні сторони буття, свої переживання і мрії.

Фразеологія – розділ мовознавства, в якому вивчаються лексично неподільні поєднання слів. Фразеологією називають також сукупність властивих мові усталених зворотів і висловів. Одиниця фразеологічної системи називається фразеологізмом і визначається як лексико-граматична єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів [3, с. 138].

У розвиток фразеологічної теорії зробили значний внесок В. В. Виноградов, Б. О. Ларін, С. І. Ожегов, О. М. Бабкін, О. С. Ахманова, М. М. Шанський та ін. Розвиток фразеологічних студій на Україні пов'язаний з іменами Л. А. Булаховського, П. Й. Горєцького, І. К. Білодіда, І. Г. Чередниченка, П. П. Плюща та інших сучасних мовознавців.

Предметом вивчення фразеології є стійкі сполучення двох і більше слів, що створюють семантичну цілість і відтворюються у процесі мовлення як готові словесні формули.